

TREBALL FI DE MÀSTER

Màster universitari de Psicopedagogia

Curs acadèmic 2019-20

Disseny d'un pla d'intervenció per fomentar la lectoescriptura amb infants amb la Síndrome de Down d'entre 10 i 11 anys

Realitzat per: Paula García Frías

Tutoritzat/ Dirigit per: Natasha Baqués Aguiar

20 de maig de 2020

Facultat de Psicologia, Ciències de l'Educació i de l'Esport

c. Císter, 34
08022 Barcelona
www.blanquerna.edu

RESUM

Aquest estudi tenia com a finalitat dissenyar i avaluar un pla d'intervenció tenint en compte les necessitats de 3 infants amb la Síndrome de Down d'entre 10 i 11 anys pertanyents a una organització sense ànim de lucre formada per mares i pares de nens/es amb la Síndrome de Down a Barcelona. Per fer-ho, s'ha utilitzat una metodologia qualitativa: s'ha fet una avaluació inicial per identificar les necessitats dels infants a partir de 6 entrevistes, 3 als pares dels infants i 3 a professionals de l'associació; i notes de camp i observacions a les sessions dels nens que han format part de l'estudi. Els resultats manifesten que tenen dificultats a la seva parla, l'adquisició del lèxic i en la comprensió lectora. Actualment necessitem una gran quantitat d'eines a les escoles que redueixin les dificultats existents, per aquest motiu s'ha creat una eina que es pugui extrapolar tant als centres privats, com a escoles i a casa, per facilitar la tasca psicopedagògica dels professionals de l'educació.

Paraules clau: Síndrome de Down, inclusió educativa, dificultats d'aprenentatge, lectoescriptura, pla d'intervenció.

ABSTRACT

The purpose of this study was to design and evaluate an intervention plan taking into account the needs of 3 children with Down Syndrome aged between 10 and 11 belonging to a non-profit organization made up with parents of children with Down Syndrome in Barcelona. To do this, a qualitative method was used: an initial assessment was made to identify the needs of the children based on 6 interviews, 3 with the parents of the children and 3 with professionals from the association they created. Notes were taken and lots of time spent observing everything in the children's sessions, who were part of the study. The results show that they have difficulty speaking, acquiring vocabulary and reading comprehension. We currently need a large number of tools in schools to help reduce the existing difficulties, for this reason a tool has been created that can be used in private schools, public schools and also at home, to facilitate the psycho-pedagogical work of professional education workers.

Keywords: Down Syndrome, educational inclusion, learning difficulties, reading and writing, intervention plan.

Introducció

A les primeres edats és essencial adquirir correctament l'aprenentatge de la lectoescriptura per tal que posteriorment els infants puguin tenir èxit en l'assimilació dels diferents aprenentatges i així desenvolupar-se de manera integral.

Actualment, la societat en la qual vivim està immersa de lletres, paraules, frases, missatges, etc., tant en senyals, al supermercat, als llibres, a l'ordinador, etc. Per aquest motiu, és molt important el procés lectoescriptor per poder comunicar-nos, expressar-nos, i accedir a qualsevol input d'informació.

Segons Andreu, Lara, López, Palacio, Rodríguez i Sopena (2013), majoritàriament, aprenem el llenguatge oral de forma espontània, en canvi, per assolir l'escriptura cal un esforç i anar passant per diferents etapes per tal de poder adquirir-la totalment. Entre aquestes tenim: el dibuix, els gargots que no s'assemblen a l'escriptura, els gargots que ja s'assemblen a aquesta, les lletres sense correspondència amb sons, les lletres amb correspondència amb alguns sons, l'ortografia inventada i l'ortografia convencional.

Segons Brunner (1997) i Vigotsky (1979), són necessàries les interaccions socials per a desenvolupar correctament els processos cognitius que ens ajudaran en l'aprenentatge de la lectura. Hem de tenir present la idea que els infants inicien els processos de la lectura i l'escriptura en contextos no formals, és a dir, a casa, amb la família, al parc, amb els seus amics, amb els seus germans, etc., de manera indirecta tan sols amb l'objectiu de comunicar-se. Per això, és molt important, tal com indica Jiménez i O'shanahan (2008) la utilització de recursos bàsics com, per exemple, la lectura de contes en el context familiar.

Continuant amb aquesta idea, Vigotsky (1979) parteix del concepte "zona de desenvolupament proper" i expressa la necessitat d'interactuar amb les persones de l'entorn del nen/a, inclosos els docents i l'àmbit escolar, per poder enriquir aquests processos de lectoescriptura. Segons Abril (2019), el context escolar moltes vegades ens ajuda a assolir aquest procediment que s'ha començat a treballar en altres contextos no formals a través de l'adquisició i el desenvolupament de diferents competències. Com és el cas, de la competència d'aprendre a aprendre; on s'ha de prendre consciència del que se sap i del que cal aprendre i adquirir el gust d'aprendre per continuar aprenent; i les competències socials.

Però hem de tenir en compte, tal com expressa Vilalta (2015), que les escoles ordinàries manquen de molts recursos i professionals per oferir una educació inclusiva i significativa a tots els alumnes/as escolaritzats: infants amb alguna dificultat d'aprenentatge, trastorn o alteració i que necessitin suports per a arribar a assolir els coneixements; infants que aprenguin millor de forma oral que escrita o de forma visual. Habitualment, aquestes carències, tant de recursos com de professionals

de l'educació, fan que l'educació com a dret de tot individu no pugui ser exercit per totes les persones. Els mestres/as i psicopedagogs/es han de tenir en compte aquests aspectes i fomentar una educació participativa i flexible on tots els nens/es estiguin acceptats i tractats de manera equitativa però tenint en compte les seves capacitats, potencialitats i dificultats.

Lázaro (2017) remarca la idea que els docents han de tenir com a objectiu principal guiar i acompanyar a l'infant en tot el procés de la lectoescriptura sempre tenint present que l'important no és el resultat o en aquest cas, que arribi a assolir completament el procés de la lectoescriptura, sinó els aprenentatges que s'han anat adquirint durant aquest procés. Per tant, un dels objectius que s'ha de tenir en compte, segons aquest mateix autor, és la motivació dels infants per tal de desenvolupar de manera eficaç aquest aprenentatge.

Però, tal com diu Abril (2019), què passa amb els infants que tenen alguna dificultat per adquirir l'aprenentatge de la lectoescriptura? Podem trobar infants que tinguin alguna dificultat per adquirir correctament el procés lectoescriptor o infants que, fins i tot, tinguin algun trastorn de la lectoescriptura, inclosos en els trastorns del neurodesenvolupament segons el Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders (DSM-5) de American Psychiatric Association (2018), i per tant, es requereixin uns suports addicionals per garantir una atenció educativa de qualitat. Per això, és molt important la necessitat de diagnosticar i poder observar tots els indicadors i aspectes que ens ajuden a detectar aquestes barreres en la lectoescriptura.

Concretament, molts autors tracten la lectoescriptura com un procés que transcorre al llarg de tota la vida; però, quines dificultats poden tenir els nens/es amb la Síndrome de Down per poder desenvolupar aquestes habilitats?

Tal com indica Down España (2014), el 90 % dels infants amb la Síndrome de Down són escolaritzats a centres ordinaris. Les barreres per a l'aprenentatge existents, tant estructurals com de coneixements, provoquen que aquests infants no puguin arribar a desenvolupar amb èxit les seves capacitats de la mateixa manera que la resta i es troben perduts i deseparats al llarg de la seva educació; per tant, no s'aborda l'educació de manera inclusiva, com expressa Cañadell (2016), si les ràtios dels infants que formen cada aula són tan elevades, no es pot acompanyar, guiar i ajudar als infants, sobretot aquells amb alguna dificultat, ni els docents poden programar i planificar correctament les diferents sessions. El paradigma educatiu, amb escoles inclusives, hauria d'oferir un ampli ventall d'oportunitats per a tots els individus.

En conseqüència, tal com exposa Cañadell (2016) a les famílies se'ls hi dificulta la comunicació amb els centres escolars per tal de poder ser conscients i formar parts dels èxits i de les dificultats, i es troben en una situació totalment nova i, moltes vegades, difícils d'acceptar. Encara que, segons Flórez, Garvía i Fernández (2015), el 90 % de les famílies amb fills/es amb la Síndrome de Down han desenvolupat capacitats que no tenien com la fortalesa, la serenitat, i l'encert, i que els hi ha permet afrontar situacions de la vida. D'aquesta manera creiem essencial la participació de les famílies a les escoles per tal d'ajudar, tant als infants com als professionals de l'educació, a afrontar i cobrir les necessitats que requereixen aquests infants amb la Síndrome de Down; ja que les famílies aporten de primera mà quines són les limitacions i capacitats existents en els seus fills/es i així faciliten la cooperació dels dos agents per tal que els nens/es es desenvolupin de manera integral. A més a més, és necessari remarcar tal com Gilmore, Campbell i Cuskelly (2010) que l'actitud i comportament que es tingui sobre les persones amb alguna dificultat recau directament en elles i en el seu desenvolupament òptim.

Les persones amb la Síndrome de Down, concretament els alumnes de Primària, tenen un seguit de característiques que dificulten la seva comunicació, tal com mencionen Miller, Leddy i Leavitt (2001): (a) la intel·ligibilitat de la seva parla a causa d'una macroglossia, (b) l'articulació moltes vegades és errònia, (c) la poca fluïdesa i possibilitat de tartamudeig i (d) tenen menys seguretat a l'hora de projectar la veu a causa d'irregularitats al crani, és a dir, solen tenir els ossos més separats i el crani més ample, rodó i aplanat per darrere. Els mestres/as i psicopedagogs/es han de conèixer les característiques i potencialitats d'aquests infants i joves per tal de poder administrar-los eines i suports perquè arribin amb més facilitat a adquirir uns coneixements igual que la resta de l'alumnat. Hugues (2006), sobre aquest aspecte, afirma que la lectura facilita l'accés a la informació, el currículum i fomenta les habilitats necessàries per a resoldre, mitjançant l'aplicació de diferents estratègies, problemes i situacions del dia a dia.

Laws (2015) afegeix alguns dels trets que també dificulten el llenguatge en les persones amb la Síndrome de Down: (a) la fonologia i (b) la comprensió del llenguatge. Naess, Melby-Lervag, Hulme i Lyster (2011) corroboren aquestes dificultats afirmant que aquests infants mostren limitacions en la comprensió del llenguatge en comparació amb altres nens/es de la seva edat. Pel que fa a aquestes aportacions; Byrne, Buckley, MacDonald i Bird (1995) exposen que els infants amb la Síndrome de Down tenen menys vocabulari i dificultats en la gramàtica i la sintaxi que altres infants amb el mateix nivell de lectura.

En relació amb l'àmbit social i personal, McGuire i Chicoine (2009) defensen la idea que mostren dificultats en el llenguatge i lent processament de la informació. Pel que fa al llenguatge, segons Buckley, Bird i Sacks (2005), els infants amb la Síndrome de Down mostren dificultat en el desenvolupament i demostren una dissociació entre el llenguatge comprensiu, és a dir, la percepció i la comprensió de les interaccions comunicatives per poder donar resposta a través de la paraula, el gest, etc.; i l'expressiu, on la persona observa, interpreta i respon a través de la mirada, la veu, el to, etc. Aquest autor vol subratllar que tenen més dificultat a l'hora de comunicar-se oralment i això repercuteix l'adquisició del llenguatge. Continuant amb aquest aspecte, Ruiz (2009), en aquesta mateixa línia, esmenta que les persones amb la Síndrome de Down presenten una dissociació entre el llenguatge comprensiu i expressiu.

Per això, s'ha de tenir en compte que és molt important que aquestes persones rebin una atenció primerenca per poder actuar i ajudar-los al més aviat possible; ja que tal com afirmen Miller et al. (2001) a mesura que creixen van augmentant les seves dificultats pel que fa al llenguatge. Per fer-ho, segons Rondal (2016) s'hauran de tenir en compte alguns aspectes com la millora de la pronunciació i l'articulació, l'enriquiment del seu vocabulari, etc.

Troncoso i Del Cerro (1991) comenten que la Síndrome de Down té adherides algunes condicions que dificulten l'escriptura. Per això, és important començar amb el procés d'escriptura una vegada estigui assimilada la parla. Totes aquestes característiques ens faciliten conèixer els trets comuns de les persones amb la Síndrome de Down pel que fa al procés de lectura i escriptura, i ens ajuden a planificar diferents propostes i recursos tenint en compte les necessitats i potencialitats de cadascun.

Ruiz (2017) suggereix una sèrie de propostes d'intervenció del llenguatge: (a) s'ha de treballar individualment, (b) no s'han de realitzar exposicions llargues, (c) se'ls hi ha de parlar perquè aprenguin, (d) és important utilitzar com a eina i suport l'ordinador i, (e) el procés de la lectoescriptura ajuda a desenvolupar i millorar el llenguatge. Pel que fa a l'escriptura, Ruiz (2009) expressa que mostren dificultats a la cal·ligrafia i la morfosintaxi. En canvi, a l'ortografia no solen tenir molts errors, ja que capten de manera adequada la informació visualment.

Per tal de tenir en compte totes les propostes d'intervenció que enumera Ruiz (2017), Lázaro (2017) indica l'existència de dues metodologies per tal de dur a terme el procés de la lectoescriptura: a) mètodes sintètics o fonètics que se centren més en aspectes formals, comencen per les partícules

més simples de les paraules, és a dir, les lletres per poder arribar a estructures més complexes; i b) mètodes globals o analítics que se centren més en la totalitat de les paraules per poder aconseguir un significat i després arribar al coneixement de cada lletra que formen les paraules. Segons Tangarife, Blanco i Díaz (2016), existeix un tercer mètode que s'anomena procés combinat que va sorgir l'any 1920 com a solució als defectes o dificultats que anaven sorgint als mètodes analítics i sintètics.

Considerem que és molt important utilitzar el mètode global o Troncoso (1991) que pertany als mètodes analítics; ja que, segons Jurado (2019), va ser creat per a infants o joves amb la Síndrome de Down i va ser més endavant quan va ser adaptat a totes les Necessitats Educatives Especials (NEE). Aquest mètode se centra, primerament, en el fet que l'infant compregui el que llegeix de manera motivadora i fluida; per això, les sessions on s'aplica són individuals i el professional d'educació adapta els materials, recursos i activitats al nen/a i planteja uns objectius a assolir a cadascuna de les sessions emprades. Cal remarcar que aquest mètode parteix de la necessitat de què l'infant faci una lectura global per tal que vagi reconeixent les síl·labes. D'aquesta manera, es començaran a treballar les síl·labes escollint les que coneix per tal que aquest procés sigui més fàcil i proper a l'infant. A més a més, tal com expressa Troncoso i Del Cerro (1991), és un mètode eficaç i amb el que s'han obtingut bons resultats pel que fa a la comprensió, la fluïdesa i l'aprenentatge lector.

La part empírica d'aquesta investigació se centrarà en el disseny d'un pla d'intervenció amb alumnes amb la Síndrome de Down on es tindrà en compte el mètode Troncoso o global (1991) i que inclourà possibles materials que els ajudin a fomentar la lectoescriptura.

Actualment, i justificant la idea de realitzar el disseny d'un pla d'intervenció amb alumnes amb la Síndrome de Down tenint en compte el mètode Troncoso (1991), existeixen diferents estudis que tracten aquesta temàtica i que ens han fet adonar-nos de la importància de crear un disseny més ampli i que inclogui els diferents nivells i àrees per les quals ha de passar un infant en el desenvolupament de l'habilitat lectoescriptora tot incloent les TIC com a punt fort per desenvolupar aquesta habilitat.

Down Syndrome Education International (2015) exposa un seguit d'articles on explica com ha avançat la investigació educativa en relació amb les persones amb la Síndrome de Down. A un d'ells s'indica la rellevància que té la lectura per a fomentar l'aprenentatge i el llenguatge. Aquest estudi té com a objectiu l'aprenentatge de la lectura. Per altra banda, trobem un altre estudi, on Tangarife et al. (2016) centren l'atenció en la importància de la utilització de les TIC per a fomentar la lectoescriptura amb infants amb la Síndrome de Down. S'arriba a la conclusió que, actualment, s'ha

millorat el desenvolupament de la lectoescriptura de les persones amb la Síndrome de Down gràcies a les TIC i es considera que aquestes fomenten la inclusió de les persones amb la Síndrome de Down a la societat. Ens agradaria citar l'estudi realitzat per Pazos, Raposo i Martínez (2015) que tornen a remarcar la importància de les TIC, exposant el breu recorregut de la implementació que s'ha anat realitzant dels recursos tecnològics a l'educació i desenvolupant una investigació bibliomètrica dels documents trobats entorn d'aquesta temàtica. Per últim, Ramírez (2004) centra més l'atenció a l'etapa de l'adolescència i planteja una proposta didàctica per a fomentar la comprensió lectora amb adolescents amb la Síndrome de Down. En aquest estudi també es remarquen les TIC com a punt fort per desenvolupar la comprensió lectora amb les persones amb la Síndrome de Down.

Després de la cerca d'estudis sobre aquesta temàtica, hem vist la necessitat de realitzar un disseny que es basi en el mètode Troncoso (1991), com s'ha esmentat anteriorment, més ampli i que inclogui totes les àrees i nivells pels quals ha de passar l'infant i on s'aportin, tant activitats més lúdiques i dinàmiques com algunes aplicacions ja existents per a Ipads; ja que hem pogut corroborar els grans avantatges i beneficis que les TIC els aporten i, així, poder facilitar eines i recursos que ajudin, tant a pares com a professionals que estiguin en contacte amb infants amb la Síndrome de Down, a fomentar el desenvolupament de l'habilitat lectoescriptora dels seus fills/es o alumnes/as.

Objectius

Els objectius generals que ens hem plantejat per a dur a terme aquest estudi són:

- Dissenyar un pla d'intervenció amb diferents nivells d'assoliment que ajudi als infants amb la Síndrome de Down a fomentar la lectoescriptura.
- Avaluat el pla d'intervenció amb 3 infants amb la Síndrome de Down d'entre 10 i 11 anys (prova pilot) pertanyents a una organització sense ànim de lucre formada per mares i pares de nens/es amb la Síndrome de Down a Barcelona.

A partir d'aquests objectius, ens hem plantejat un seguit d'objectius específics que ens ajudaran a assolir els anteriors. Aquests són:

- Dissenyar una pauta d'observació per detectar i fer un seguiment de l'evolució de les necessitats de suport que presenten 3 infants amb la Síndrome de Down vers la lectoescriptura pertanyents a una organització sense ànim de lucre formada per mares i pares de nens/es amb la Síndrome de Down.

- Detectar les necessitats de suport existents a l'hora d'escriure i llegir de 3 infants amb la Síndrome de Down d'entre 10 i 11 anys pertanyents a una organització sense ànim de lucre formada per mares i pares de nens/es amb la Síndrome de Down a Barcelona.
- Plantejar orientacions psicopedagògiques per saber com actuar per fomentar la lectoescriptura amb infants amb la Síndrome de Down.

Mètode

El mètode utilitzat va ser una recerca orientada a l'acció i la innovació, en la qual es va dissenyar un pla d'intervenció per fomentar la lectoescriptura amb infants d'entre 10 i 11 anys utilitzant diferents instruments (entrevistes, observacions i notes de camp); tots ells de caràcter descriptiu i transversals utilitzant una metodologia qualitativa. Tal com van dir León i Montero (2004), una estratègia d'investigació de caràcter subjectiu que tracta de comprendre fenòmens humans utilitzant dissenys i tècniques de recollida i anàlisis de dades de caràcter obert.

Participants

Els participants que van formar part d'aquest estudi van ser tres infants amb la Síndrome de Down d'entre 10 i 11 anys pertanyents a una organització sense ànim de lucre formada per mares i pares de nens/es amb la Síndrome de Down a Barcelona, els pares dels infants en qüestió, i tres membres de l'organització a la qual formaven part.

L'infant 1 (I1), va ser un nen d'11 anys que cursava 6è de primària a una escola ordinària de Mollet del Vallès i presentava dificultats de comunicació i llenguatge però molta intenció comunicativa. En un principi, les sessions eren de reforç escolar però a mesura que es va començar a treballar amb ell i a conèixer les seves capacitats es van refer els objectius plantejats i es va observar la necessitat de fer sessions de logopèdia. Tenia dificultats en emetre alguns sons i articular-los correctament; i s'estava treballant amb ell l'existència d'articles davant de cada nom, ja que no els tenia presents a la majoria dels casos. Era un nen amb moltes ganes de treballar, de millorar i que aprofitava les sessions. A més a més, hi havia molta col·laboració e implicació per part de la seva família.

L'infant 2 (I2), va ser un nen de 10 anys que cursava 5è de primària a una escola ordinària de Barcelona i també presentava dificultats de comunicació encara que a nivell lectoescriptor es trobava a un nivell superior que l'infant I1 ja que tenia assolits alguns sons i alguns aspectes a l'hora d'escriure, com per exemple, l'escriptura de frases amb una correcta estructura que, en canvi, l'infant I1 encara estava treballant. Era un nen amb molta intenció comunicativa i que interaccionava molt amb els seus

iguals i els adults del seu entorn més proper. Havia mostrat una gran evolució des que va començar les sessions de logopèdia encara que hi havia aspectes que calia reforçar i treballar, s'havia observat un gran procés.

I, l'infant 3 (I3), va ser un nen de 10 anys que cursava 5è de primària a una escola ordinària de Sant Cugat del Vallès. Mostrava una parla intel·ligible i dificultat en emetre alguns sons i posicionava correctament la boca; com per exemple, la "r" que efectuava un rotacisme. S'estava treballant la respiració per tal de facilitar el procés de treure l'aire, i controlar l'articulació i l'emissió dels diferents sons. També mostrava algunes dificultats en el raonament lògic i no diferenciava ni discriminava les lletres en minúscula i majúscula, és a dir, les veia com si fossin dues lletres diferents.

Pel que fa a la resta de participants: la mare de l'I1, tenia 41 anys i treballava com a vetlladora d'un institut. Era educadora infantil, i va treballar a una escola bressol i un cop va néixer el seu fill es va començar a formar i a fer cursos sobre TDAH, TEA, etc. Era una dona que s'implicava molt i es preocupava perquè el seu fill fos adquirint els diferents coneixements i anés millorant el seu desenvolupament; sobretot en aquell moment, que estava preocupada pel seu nivell escolar, ja que l'any vinent començava secundària i no sabien a quin tipus de centre havia d'anar. Encara que ella optava perquè continués a l'escola ordinària perquè expressava que havia adquirit moltes habilitats i capacitats en relació amb la comunicació amb els seus iguals i amb els adults més propers i que, en canvi, a una escola d'Educació Especial segurament es produiria un retrocés.

La mare de l'I2, tenia 40 anys i no tenia cap coneixement extra pel que fa a la Síndrome de Down. Però, s'implicava molt pel seu fill/a i des de ben petit havia anat a la fundació a realitzar les classes de logopèdia, aspecte que creia que era molt important pel desenvolupament del seu fill.

El pare de l'I3, tenia 65 anys, estava jubilat i disposava tot el seu temps a estar amb el seu fill i ajudar-lo a desenvolupar-se adequadament. Estava molt agraït per totes les habilitats i capacitats que l'havien fet desenvolupar el seu fill. En aquell moment, volia que el seu fill rebés més sessions de logopèdia, i el curs vinent començaria a realitzar més hores a la fundació.

En relació, als membres de l'organització: una de les fundadores (F1) tenia 43 anys i tenia un fill amb la Síndrome de Down, motiu pel qual va voler destinar la seva part professional a fundar un centre on pogués donar suport a altres pares i mares amb la mateixa situació, i així també poder aportar-los recursos per potenciar les habilitats i millorar les dificultats dels infants, sobretot als primers anys de vida. Era una dona molt entusiasta, amb moltes ganes d'ajudar, empàtica i lluitadora;

a més a més, tenia coneixements sobre economia i, per això, facilitava dur a terme tota la part d'ajudes, beques, etc., de les famílies que formaven part de la fundació.

L'altra fundadora (F2) tenia 46 anys i també tenia un fill amb la Síndrome de Down, per això, va voler fundar un centre per ajudar a les famílies amb infants amb alguna alteració, trastorn, o dificultat, però sobretot a famílies amb la Síndrome de Down juntament amb l'F1. Era una dona molt respectuosa, i amb ganes d'encoratjar a les famílies que la Síndrome de Down no era un aspecte negatiu de la persona sinó que era positiu i els aportava moltes capacitats.

La logopeda de la fundació, tenia 30 anys i, a més a més, era tècnica en Educació Infantil (TEI). Estava cursant el grau d'Educació Infantil. Estava formada en Logopèdia Educativa i Clínica, i realitzava cursos: teràpia miofuncional - dislàlies, Pecs i dislèxia. A la Fundació tenia el rol de logopeda, feia assessorament, acompanyament escolar i reforç escolar. Concretament, realitzava les sessions de logopèdia i treball de la lectoescriptura amb els infants que participaven en aquest estudi.

Instruments

Els instruments que vam escollir per recollir les dades van ser: l'entrevista qualitativa, les observacions no participants i les notes de camp, que ens van ajudar a acabar d'omplir les pautes d'observacions utilitzades.

La utilització d'entrevistes qualitatives, com a un dels instruments, es va determinar per la necessitat d'obtenir un ampli ventall d'opinions i d'informació per tal de poder dissenyar el pla d'intervenció tenint en compte la documentació extreta de cadascuna d'elles, i així poder assolir el segon objectiu plantejat a l'estudi: *Detectar les necessitats de suport existents a l'hora d'escriure i llegir de 3 infants amb la Síndrome de Down d'entre 10 i 11 anys pertanyents a una organització sense ànim de lucre formada per mares i pares de nens/es amb la Síndrome de Down*. Per això, les preguntes que les formaven van ser obertes, clares i que permetien a l'entrevistat expressar-se lliurement. Concretament, es van realitzar 2 models d'entrevistes: un destinat als 3 progenitors dels participants, i l'altre a les 3 professionals en l'àmbit de la Síndrome de Down. Per tant, es van realitzar 6 entrevistes en total, i van ser organitzades tenint en compte quatre dimensions, que ens van ajudar a analitzar els resultats obtinguts posteriorment: (a) fortaleces i/o dificultats d'aprenentatge, (b) suports necessaris i barreres sistema educatiu, (c) interaccions amb l'entorn més proper i (d) interessos; i constaven en total d'entre 9 i 10 preguntes de resposta oberta, per tant, eren entrevistes semiestructurades. (Vegeu annex 1). La duració de les entrevistes va oscil·lar entre 20 i 40 minuts.

Pel que fa a les observacions no participants amb perspectiva qualitativa, es va crear una pauta d'observació, amb les mateixes dimensions esmentades anteriorment, per tal d'assolir el primer objectiu plantejat: *Dissenyar una pauta d'observació per detectar i fer un seguiment de l'evolució de les necessitats de suport que presenten 3 infants amb la Síndrome de Down vers la lectoescriptura pertanyents a una organització sense ànim de lucre formada per mares i pares de nens/es amb la Síndrome de Down*, i així poder facilitar l'anàlisi dels resultats. El registre va ser de caràcter obert, ja que disposava de 3 files (una per cada nen) al final de la graella per exposar observacions rellevants, com podien ser: els elements previs que el nen manifestava en el desenvolupament de la lectoescriptura, l'atenció, la imitació, etc., en quina fase del procés de la lectura i l'escriptura es trobava, quins suports i adaptacions rebia i quins s'observava que necessitava, entre d'altres. Es componia de 19 indicadors amb la seva breu explicació al costat, en els casos que vam creure necessari, perquè la utilització i extrapolació d'aquest instrument fos més fàcil per als professionals; van ser redactats en positiu per tal d'emfatitzar el que el nen era capaç de realitzar; permetien mostrar els diferents nivells d'execució de les accions exposades, és a dir, si l'infant les feia sempre, a vegades o mai. Cal remarcar que va ser dissenyada per ser utilitzada, tant per pares com per professionals en aquest àmbit, ja que els indicadors que la formaven eren de fàcil reconeixement i observació en els nens/es. Aquesta s'havia de realitzar diverses vegades per tal de ser conscients de les diferents accions que era capaç de realitzar cada infant, i s'havia d'omplir individualment i no quan les observacions eren grupals, ja que es complicava la correcta observació i execució de les accions que demanava la graella d'observació. (Vegeu annex 2).

Les notes de camp utilitzades com a tècnica complementària en aquest estudi van ser un seguit d'anotacions que es van anar fent a mesura que es feien les observacions per tal d'assolir el tercer objectiu de l'estudi: *Plantejar orientacions psicopedagògiques per saber com actuar per fomentar la lectoescriptura amb infants amb la Síndrome de Down*; incloïen aspectes de la manera de realitzar les sessions de la logopeda, les activitats psicopedagògiques que van poder ser observades com podien ser: la realització de jocs de taula, la teràpia miofuncional que realitzava per fomentar la consciència de l'aparell bucomaxilofacial, etc. Tots aspectes metodològics que facilitaven la millora de la lectoescriptura amb infants amb la Síndrome de Down.

Procediment

Per la realització de tota la part empírica de l'estudi, vam establir diferents fases: (a) fase inicial, (b) fase d'identificació de necessitats, (c) fase de disseny del pla d'intervenció i (d) fase

d'avaluació final; que ens van ajudar a organitzar l'obtenció i l'extracció de tota la informació necessària.

A la primera fase, fase inicial, vam cercar els participants de l'estudi, tant als infants com als entrevistats. Per fer-ho, vam contactar amb una associació sense ànim de lucre formada per pares i mares amb infants amb la Síndrome de Down, amb la qual ja existia una relació de col·laboració. Els membres de l'associació van estar d'acord en participar en l'estudi.

Una vegada, teníem el vistiplau de l'organització i, per tant, els infants que aniríem a observar, vam contactar amb les famílies a través de Whatsapp i per correu electrònic, sempre amb el seu consentiment. Finalment, se'ls va enviar o en alguns casos donar personalment, una carta de presentació de l'estudi i el consentiment informat per tal d'informar-los clarament en què consistia l'estudi en el qual anaven a participar i amb quina finalitat s'utilitzaria la informació que ells donessin per tal de garantir els drets dels participants. Un cop signats i acceptats tots els requisits per participar en l'estudi, es van començar a realitzar les preguntes i la pauta d'observació assolint el primer objectiu: *Dissenyar una pauta d'observació per detectar i fer un seguiment de l'evolució de les necessitats de suport que presenten 3 infants amb la Síndrome de Down vers la lectoescriptura pertanyents a una organització sense ànim de lucre formada per mares i pares de nens/es amb la Síndrome de Down* (Vegeu annex 2).

Seguidament, vam passar a la següent fase, fase d'identificació de necessitats, per tal d'assolir el segon objectiu: *Detectar les necessitats de suport existents a l'hora d'escriure i llegir de 3 infants amb la Síndrome de Down d'entre 10 i 11 anys pertanyents a una organització sense ànim de lucre formada per mares i pares de nens/es amb la Síndrome de Down*. Per fer-ho, es va assignar un dia amb cada entrevistat per tal de poder realitzar les respectives entrevistes. Per realitzar les observacions i les notes de camp, vam dialogar amb la logopeda de l'associació i també vam assignar dos dies per poder estar a les respectives sessions. Abans de passar a realitzar les entrevistes, es va fer una pre-entrevista anomenada, "pre-test", amb alguns familiars per tal de validar si les preguntes eren entenedores i s'utilitzava un vocabulari adequat. Posteriorment, vam realitzar les entrevistes (Vegeu annex 1) i vam omplir la pauta d'observació (Vegeu annex 2) a partir de 3 observacions fetes a les sessions de logopèdia amb els infants durant dos dies, i vam recollir les diferents anotacions a les notes de camp. La duració establerta va ser d'una hora per nen cada dia. A dos dels infants se'ls va fer al centre cívic d'una població de Barcelona (I1 i I3) i a l'altre (I2) a l'organització sense ànim de lucre formada per mares i pares de nens/es amb la Síndrome de Down a Barcelona.

La següent fase va ser el disseny del pla d'intervenció amb l'objectiu d'assolir el tercer objectiu de l'estudi: *Plantejar orientacions psicopedagògiques per saber com actuar per fomentar la lectoescriptura amb infants amb la Síndrome de Down*. En un principi, estava previst realitzar cada sessió amb cada infant amb una durada d'una hora, aproximadament dos dies a la setmana, durant 3 setmanes i que es realitzarien les diferents activitats amb la presència de la logopeda de l'associació (Vegeu annex 3).

Finalment, l'última fase, l'avaluació final estava destinada a valorar l'eficàcia del pla d'intervenció a partir de l'aplicació de la pauta d'observació i, com a validació social del pla d'intervenció, fer de nou entrevistes a tots/es els participants de l'estudi.

Resultats

Seguidament es presenten els resultats, seguint les fases de l'estudi i atenent als objectius plantejats.

Pel que fa al primer objectiu establert que formava part de la fase inicial, *Dissenyar una pauta d'observació per detectar i fer un seguiment de l'evolució de les necessitats de suport que presenten 3 infants amb la Síndrome de Down vers la lectoescriptura pertanyents a una organització sense ànim de lucre formada per mares i pares de nens/es amb la Síndrome de Down*, es va dissenyar una pauta d'observació, tal com es va explicar a l'apartat d'instruments (Vegeu annex 2).

Pel que fa al segon objectiu, que formava part de la fase d'identificació de necessitats, *Detectar les necessitats de suport existents a l'hora d'escriure i llegir de 3 infants amb la Síndrome de Down d'entre 10 i 11 anys pertanyents a una organització sense ànim de lucre formada per mares i pares de nens/es amb la Síndrome de Down a Barcelona*, es van extreure els resultats tenint en compte les observacions i les entrevistes, tant a les professionals com als progenitors, i es van seguir les dimensions, tal com es va esmentar a l'apartat d'instruments (Vegeu annex 1 i annex 2). D'aquesta manera, en relació amb la dimensió de fortaleces i/o dificultats d'aprenentatge, les 3 professionals van coincidir en el fet que les primeres dificultats dels nens eren a nivell motriu perquè tenien hipotonia i això feia que els hi costés molt més tant agafar el llapis com després fer un traç; i, a nivell intel·lectual, perquè la interiorització dels diferents sons i lletres era molt més lenta. També van remarcar el fet que eren molt més potents visualment, és a dir, reconeixent els sons sense el suport visual. Una de les professionals va exposar un exemple per mostrar aquesta dificultat: *si tu li dius les lletres de forma fonètica i ell sense veure-les les ha d'escriure pot confondre els sons perquè*

fonèticament encara no té adquirits els sons; en canvi, si tu li ensenyes, visualment, la lletra te la sap distingir perfectament.

Concretament, la mare de l'I1 va indicar que el seu fill tenia dificultat per interioritzar els fonemes, i en la vocalització a l'hora de trobar el correcte punt d'articulació. La pauta d'observació va permetre constatar que l'I1 tenia dificultat en el vocabulari, ja que era molt limitat i molt reduït sobre les seves preferències. Aquest aspecte es va poder observar a les converses durant les sessions quan només parlava del Barça, equip preferit de futbol, i sobre les tecnologies, on mostrava molt interès per utilitzar-les. També mostrava dificultat per estructurar i escriure correctament les frases, per exemple, *nen juga pilota*, no era conscient de la importància dels articles i tenia dificultat en la formació de paraules a partir d'imatges. En relació amb la lectura, l'I1 no era capaç de llegir, només discriminava alguns fonemes de manera aïllada (la, le, li, lo, lu, pa, pe, pi, po, pu, na, ne, ni, no, nu, ma, me, mi, mo, mu, sa, se, si, so, su).

La mare de l'I2 va relacionar les dificultats amb la part de l'escriptura on exterioritzava que la lletra que emprava era molt petita o intel·ligible. Va evidenciar aquest aspecte amb la següent afirmació: *Llegeix bastant bé, les dificultats que podria trobar, són que la lletra sigui molt petita o el tipus de lletra que no s'entengui, o sigui en un altre idioma.* A la pauta d'observació, es va observar que l'I2 tenia, sobretot, dificultat a l'hora d'escriure i en posicionar correctament la llengua a la cavitat oral amb alguns fonemes. Per exemple, les síl·labes travades (/ll/, /br/, /pl/).

En canvi, el pare de l'I3 opinava que la dificultat del seu fill es trobava en la memòria perquè no era capaç de retenir els aprenentatges que anava fent, exterioritzant que: *Comprèn bé, el que passa que jo diria que no té memòria; és a dir, ho fa però després, l'endemà o al cap dels dies tornem una altra vegada amb la mateixa història.* A les observacions, es va constatar que l'I3 coincidia amb l'I2, ja que tenia dificultat per escriure sense errors d'ortografia, com a l'hora d'escriure silla on posava /silia/; i per posicionar correctament la llengua en la cavitat oral. Però, la diferència que s'observava clarament amb l'I2 era que l'I3 tenia molt vocabulari però a vegades era intel·ligible; en canvi, a l'I2 se l'entenia més i era capaç d'estructurar correctament les frases. Cada dia, en començar la sessió, ens explicava el que havia fet amb el seu pare, on aniria després de la classe i amb qui, i ens recordava quan era la propera sessió. L'I3 acostumava a fer-ho però a vegades li faltaven les preposicions. Com per exemple, *Vine casa meva.*

En relació amb la dimensió de suports necessaris i barreres al sistema educatiu, van coincidir, majoritàriament les 3 professionals, afirmant que les barreres es trobaven en la formació del professorat i, per tant, les formes d'ensenyar que tenien, la metodologia i els recursos materials. Però,

la logopeda va afegir la inclusió com a barrera que es trobava als centres perquè no estaven preparats per atendre a segons quins infants ni per portar una classe amb nens/es diferents entre si, que tenien un tipus de trastorn. Els 3 progenitors van coincidir amb les professionals de l'associació. Pel que fa als suports que tenien a l'associació, van esmentar la funció de la logopeda, la part tecnològica i els materials físics que disposaven, com iPads, tauletes, pissarres, jocs de Diset, etc. exposant textualment: *A part de la part tecnològica: iPad, tauleta, ordinador, etc., i pissarres grans a la paret, pissarres individuals, material plastificat per a reutilitzar, etc. trobem les joguines de la marca Diset, Abac, etc. que també estan encaminades a treballar aquests aspectes.*

Concretament, la mare de l'I1 va exposar que el seu fill tenia suport d'una vetlladora però que totes les hores les realitzava a dins l'aula, indicant textualment: *Té un suport de vetlladora de 4 hores a la setmana i en aquests moments ella normalment està a les àrees de llenguatge (català i castellà) i intenta treballar dintre de l'aula. En cap moment se'l treu fora de l'aula.* Es va constatar a les observacions que només era capaç d'escriure amb lletra de pal i a mesura que avançava la grandària i la inclinació augmentaven.

En canvi, la mare de l'I2 no va comentar cap suport a nivell d'aula. Pel que fa a les observacions, coincidint amb l'I1, necessitava suport per llegir només en alguns fonemes que no els discriminava correctament i a l'hora d'escriure també la seva lletra augmentava de grandària i d'inclinació.

El pare de l'I3 va remarcar que tenia una Unitat de Suport d'Educació Especial (USEE), actualment anomenat Suport Intensiu d'Escolarització Inclusiva (SIEI) i professionals com la logopeda i la psicopedagoga que l'ajudaven, però que no realitzava totes les hores a dins l'aula a diferència de l'I1. Es va observar que l'I3 requeria suports per llegir igual que l'I2, i va coincidir amb l'I1, perquè només escrivia en lletra de pal; i amb tots dos, ja que la seva grandària i inclinació també augmentava progressivament a causa de la seva hipotonia.

Pel que fa a la dimensió d'interaccions amb l'entorn més proper, les 3 professionals van argumentar que solen ser infants sociables. La mare de l'I1 i el pare de l'I3 van coincidir en aquest aspecte. Però, la mare de l'I2 va afegir que el seu fill s'estava començant a adonar que era diferent i tenia limitacions per fer algunes activitats amb els seus companys/es i ho va evidenciar exposant: *A mesura que va creixent va interactuant cada vegada més amb els seus companys/es, encara que des de fa temps se n'adona que és diferent i té limitacions per fer algunes coses com els seus companys; té interessos diferents el que fa que gairebé mai quedi amb els seus amics fora de l'horari escolar.*

A l'última dimensió, interessos, les dues professionals van expressar que partien de les necessitats dels nens/es i les seves famílies per realitzar les activitats i que utilitzaven el joc per arribar als infants. La logopeda va comentar que ella tenia molt present els interessos a dissenyar les diferents sessions. Tant la mare de l'I1 com la mare de l'I2 van coincidir en el fet que els seus fills eren molt actius i els hi agradaven molt els esports i els jocs de taula. Pel que fa als llibres, la mare de l'I1 va esmentar que li agradaven sobre animals i la mare de l'I2 va indicar que li agradaven tota mena de llibres de qualsevol temàtica. En canvi, el pare de l'I3 va comentar que al seu fill li agradaven molt les construccions i va coincidir amb la mare de l'I2 en el fet que li agradaven els llibres de qualsevol classe. Concretament, va explicar: *Els llibres li encanten, sempre vol que li llegeixi de qualsevol temàtica: des d'aquells que s'obren, que són desplegable, etc. És que hem jugat tant amb els contes! Casa meua és una biblioteca, hi ha llibres per tots els costats.*

Pel que fa al tercer objectiu, que formava part de la fase de disseny del pla d'intervenció, *Plantejar orientacions psicopedagògiques per saber com actuar per fomentar la lectoescriptura amb infants amb la Síndrome de Down*, es van utilitzar, majoritàriament, a part de les entrevistes i les observacions, les notes de camp per tenir en compte els aspectes metodològics que s'havien anotat durant la realització de les observacions, tal com es va esmentar a l'apartat d'instruments. Aquests van reflectir aspectes metodològics de l'organització de les sessions i exemples de les activitats proposades a les sessions que ens van ajudar a dissenyar el nostre pla d'intervenció. Com, per exemple, a una de les sessions de l'I2 on es va anotar que es van treballar les seqüències: ordenant imatges i indicant si estaven ben col·locades o no; i les paraules de dues síl·labes, mentre l'infant les havia d'escriure i discriminar auditivament.

L'objectiu del pla d'intervenció va ser fomentar la lectoescriptura amb infants amb la Síndrome de Down d'entre 10 i 11 anys i aquesta tenia en compte diferents àrees incloses en el desenvolupament del procés lectoescriptor: consciència fonològica, discriminació auditiva, discriminació visual, vocabulari, processos sintàctics, reconeixement de paraules, reconeixement de síl·labes, correspondència gramatical, cal·ligrafia, grafomotricitat, ortografia, estructuració gramatical, expressió oral, expressió escrita i comprensió lectora. Es va organitzar tenint en compte tres nivells de complexitat: baixa (nivell 1), mitjana (nivell 2) i alta (nivell 3). Cadascun d'ells estava format per 6 o 7 activitats, tant jocs com activitats més dinàmiques, aplicacions realitzades segons Betbesé i Díaz (2012) per a infants amb la Síndrome de Down, etc., i a cadascuna d'elles s'indicaven diversos aspectes: el nom de l'activitat, l'espai, la duració, el nivell, les àrees que es treballaven en concret, l'explicació, el material, els objectius que es plantejaven i la funció del psicopedagog/a o orientador/a. La durada de la majoria de les activitats va ser d'entre 10 i 20 minuts (Vegeu annex 3).

El sistema d'avaluació del pla d'intervenció va ser creat per fer-se de manera continuada i individual amb cadascun dels infants. També vam plantejar la necessitat de fer una avaluació final per valorar la seva eficàcia a partir de la pauta d'observació, tal com es va esmentar a l'apartat de procediment.

Discussió i conclusions

A continuació, presentem la discussió dels resultats obtinguts en relació amb els objectius proposats a l'inici de l'estudi i les conclusions que s'han extret.

Pel que fa al primer objectiu establert que forma part, com s'ha anat esmentat al llarg de l'estudi, de la fase inicial, *Dissenyar una pauta d'observació per detectar i fer un seguiment de l'evolució de les necessitats de suport que presenten 3 infants amb la Síndrome de Down vers la lectoescriptura pertanyents a una organització sense ànim de lucre formada per mares i pares de nens/es amb la Síndrome de Down*, la pauta d'observació com s'indica a l'apartat d'instruments i es pot visualitzar a l'annex 2, està organitzada per dimensions i s'utilitzen 3 variables: mai, a vegades i sempre per avaluar els processos de lectoescriptura pensant amb infants amb necessitats educatives especials (NEE), en aquest cas, alumnes amb la Síndrome de Down. Per la seva realització, a més a més de les necessitats educatives dels infants, hem tingut en compte altres pautes; com la Federación de Enseñanza de CC.OO. de Andalucía (2009): que a diferència de la pauta plantejada al present estudi, està organitzada per les fases incloses al procés lectoescriptor, analitza independentment la lectura i l'escriptura, i està pensada per ser utilitzada amb tot un grup-classe. El Ministerio de Educación de Chile (2009) també disposa d'una pauta d'observació dissenyada per la detecció d'infants amb NEE i s'organitza tenint en compte 5 variables: sempre, generalment, ocasionalment, mai i no observat.

En relació amb el segon objectiu que forma part de la fase d'identificació de necessitats, *Detectar les necessitats de suport existents a l'hora d'escriure i llegir de 3 infants amb la Síndrome de Down d'entre 10 i 11 anys pertanyents a una organització sense ànim de lucre formada per mares i pares de nens/es amb la Síndrome de Down a Barcelona*, i continuant amb les dimensions utilitzades durant el llarg de l'estudi, respecte a la dimensió de fortaleeses i/o dificultats d'aprenentatge, s'ha extret que tenen dificultats a l'hora de comprendre el que se'ls demana, tal com va exterioritzar el pare de l'I3. Aquestes dificultats les podem constatar amb l'afirmació de Laws (2015) qui va indicar que les persones amb la Síndrome de Down tenen dificultat en la fonologia i la comprensió del llenguatge.

A més a més, la mare de l'I2 va relacionar les dificultats amb la part de l'escriptura on exterioritzava que la lletra que utilitzava era intel·ligible. Aquest fet es pot corroborar amb la idea de Miller et al. (2001) els quals indiquen que les persones amb la Síndrome de Down, concretament els alumnes de Primària, tenen un seguit de característiques que dificulten la seva comunicació. Entre elles, la intel·ligibilitat de la seva parla.

Continuant amb les dificultats del llenguatge, s'ha demostrat que tots els infants tenen, en més o menys grau, limitacions en l'adquisició del lèxic que els hi provoca dificultat per comunicar-se. Byrne et al. (1995) exposen que tenen menys vocabulari i dificultats en la gramàtica i la sintaxi que altres infants amb el mateix nivell de lectura.

Pel que fa a la dimensió de suports i barreres del sistema educatiu, les professionals van anomenar la manca de recursos materials, entre altres aspectes, com a barreres en el sistema educatiu. En aquest sentit, Vilalta (2015) expressa que les escoles ordinàries manquen de molts recursos i professionals per oferir una educació inclusiva i significativa a tots els alumnes/as escolaritzats. També la logopeda va incidir en la inclusió com a barrera que es troba als centres perquè no estan preparats per atendre a segons quins infants ni per portar una classe amb nens/es diferents entre si. Cañadell (2016) reafirma com a barreres la inclusió i la falta de formació per atendre a tots els nens/es.

Quant a la dimensió d'interaccions amb l'entorn més proper, les persones amb la Síndrome de Down tenen més facilitat a l'hora d'interactuar encara que tenen limitacions i dificultats en la seva parla, com van exterioritzar els tres progenitors quan van esmentar que els seus fills són sociables. Brunner (1997) i Vigotsky (1979) confirmen aquesta idea indicant la necessitat d'interactuar amb la societat per a desenvolupar correctament els processos cognitius que ens ajudaran en l'aprenentatge de la lectura.

Per acabar, a l'última dimensió, interessos, hem extret la necessitat d'utilitzar el joc i la motivació per arribar als infants, per tal que, tal com van indicar Andreu et al. (2013) aprenguin de forma espontània el llenguatge oral.

L'últim objectiu, que forma part de la fase de disseny del pla d'intervenció, *Plantejar orientacions psicopedagògiques per saber com actuar per fomentar la lectoescriptura amb infants amb la Síndrome de Down*, ens permet remarcar la idea de Gilmore et al. (2010) perquè hem pogut corroborar amb el disseny del pla d'intervenció la importància de tenir una correcta actitud i comportament sobre les persones amb la Síndrome de Down. Volem mencionar que vam tenir en

compte les propostes que suggereix Ruiz (2017) per dur a terme el nostre disseny del pla d'intervenció i la incorporació de les TIC per tal de facilitar la seva extrapolació i deixar constància de la necessitat de tenir-les en compte a l'hora de planificar propostes d'intervenció del llenguatge.

A més a més, vam utilitzar altres plans d'intervenció per a poder realitzar el que hem dissenyat al present estudi i fer-lo més ampli tenint en compte els diferents nivells de complexitat, les àrees incloses en el procés lectoescriptor, etc., entre altres aspectes, com s'ha explicat a l'apartat de resultats i a l'annex 3. Per una banda, vam tenir en compte les aplicacions que exposen Betbesé i Díaz (2012) els quals disposen d'una guia on mostren diferents aplicacions per treballar individualment la lectura i l'escriptura. Aquesta guia està organitzada seguint les etapes del procés lector i escriptor, i indicant quin objectiu es vol treballar en cadascuna de les aplicacions. Per altra banda, vam analitzar les fitxes que presenten Troncoso i Del Cerro (1998) on mostren activitats més específiques per fomentar el procés lectoescriptor. Aquests autors van organitzar les fitxes per etapes de la mateixa manera que Betbesé i Díaz (2012) i ens van permetre agafar idees per complementar el present pla d'intervenció.

En relació amb les limitacions de l'estudi, a causa de la situació excepcional de confinament viscuda al món per la pandèmia de la COVID-19, no s'ha pogut realitzar la prova pilot amb els infants, al mes de març i abril, i s'ha fet una aproximació als resultats que creiem que s'haguessin extret i la reacció que haguessin tingut els nens tenint en compte la seva necessitat educativa i els suports que tenen. En la prova pilot, els tres nens haurien començat pel nivell 1 del pla d'intervenció, tot avançant a mesura que anessin fent progressos i realitzant correctament les diferents activitats.

Segons les observacions i els coneixements que teníem sobre l'I1, creiem que s'hagués quedat al nivell 1 per què estava treballant la interiorització dels fonemes i amb el pla d'intervenció hagués pogut aprofundir i assolir una mica més aquesta part. Però, com és un procés molt lent, vam pensar que hagués estat difícil, per la curta durada de la prova pilot, avançar de nivell. L'I2 creiem que podria haver arribat al nivell 3, i hagués sigut capaç de llegir encara que tingués dificultat en alguns sons; i a l'hora d'escriure igual necessites ajuda per part del mestre, els progenitors i els professionals de l'educació. Per últim, l'I3, pensem que podria haver arribat també al nivell 3, encara que segurament amb més dificultat i limitacions que l'I2; ja que tenia més dificultats en realitzar correctament la posició de la llengua en efectuar sons com la "r" que, en canvi, l'I2 ja tenia assimilats.

Una altra de les limitacions ha sigut l'espai reduït que disposàvem per realitzar les sessions, aspecte que ha condicionat la planificació i el disseny de les diferents activitats proposades. Finalment,

l'última limitació ha sigut la breu durada que s'hauria tingut per realitzar la prova pilot, ja que creiem que també hauria dificultat poder observar clarament les millores i possibles canvis.

Podem concloure el present estudi, fent èmfasi en la gran quantitat d'eines que necessitem actualment a les escoles que redueixin les dificultats que s'han anat esmentant anteriorment pel que fa a la lectoescriptura. Considerem que amb la realització d'aquest estudi hem generat un pla d'intervenció, que es pot utilitzar tant a les escoles, centres privats com a casa per desenvolupar l'habilitat lectoescriptora. D'aquesta manera, s'ha dissenyat per poder-se extrapolar en altres situacions i institucions, sempre adaptant-se a les necessitats dels infants.

Com a proposta de futur, proposem realitzar la prova pilot del pla d'intervenció amb els infants participants de l'estudi, i després en altres situacions i amb altres infants, fent els canvis pertinents, per poder extreure clarament els beneficis i avantatges que aporten aquestes activitats en els nens/es amb la Síndrome de Down per fomentar la lectoescriptura, i així poder anar fent petites modificacions i millores per aconseguir que el pla d'intervenció aportí i faciliti el màxim d'eines, tant als infants com als mateixos professionals i pares. D'aquesta manera, animem als lectors, tant professionals de l'educació com a famílies, a continuar investigant i realitzant estudis sobre aquesta temàtica i així poder ampliar el ventall d'investigacions existents en relació amb la lectoescriptura amb els infants amb la Síndrome de Down, afegint el nostre petit gra de sorra per aconseguir avançar en el camí cap a la inclusió.

Finalment, ens agradaria tornar a citar a Gilmore et al. (2010), per donar peu a la reflexió dels nostres futurs lectors, quan manifesten que l'actitud i comportament que es tingui sobre les persones amb alguna dificultat recau directament en elles i en el seu desenvolupament òptim. Creiem d'essencial necessitat tenir en compte la idea d'aquests autors en la societat en la qual vivim per poder construir una societat i una educació de qualitat, on totes les persones ens respectem i ens tinguem presents de manera equitativa i, sobretot, sense posar etiquetes.

Referències bibliogràfiques

Abril, M. (2019). *Juguem amb la sonoritat del llenguatge en l'inici de l'aprenentatge de la lectoescriptura*. Recuperat a: <https://www.educat.cat/blog/juguem-amb-la-sonoritat-del-llenguatge-en-linici-de-laprenentatge-de-la-lectoescriptura/>

American Psychiatric Association. (2018). *Manual diagnóstico y estadístico de trastornos mentales: quinta edición*. Recuperada en: https://dsm.psychiatryonline.org/pb-assets/dsm/update/DSM5Update_octubre2018_es.pdf

- Andreu, L., Lara, M.F., López, A., Palacio, A., Rodríguez, J., & Sopena, J.M. (2013). *Trastorns d'aprenentatge de la lectura*. Barcelona: UOC.
- Betbesé, E., & Díaz, M. (2012). *Proyecto haz tic: Guía práctica de aprendizaje digital de lectoescritura mediante tablet para alumnos con síndrome de Down*. España: Down España.
- Bruner, J. (1997). *La educación, puerta de la cultura*. Madrid: Antonio Machado.
- Buckley, S., Bird, G., & Sacks, B. (2005). *Vivir con el síndrome de Down: Una introducción para padres y profesores*. Madrid: CEPE.
- Byrne, A., Buckley, S., MacDonald, J., & Bird, G. (1995). Investigating the literacy, language and memory skills of children with Down syndrome. *Down Syndrome Research and Practice*, 3(2), 53-58. doi: 10.3104/reports.51
- Cañadell, R. (2016). *Què està passant a l'educació? Nou curs i vells problemes*. Recuperat a: <https://www.elcritic.cat/opinio/que-esta-passant-a-leducacio-nou-curs-i-vells-problemes-12869>
- Down España. (2014). *El Síndrome de Down: Cuando llega un niño con Síndrome de Down*. Recuperada en: <https://www.sindromedown.net/sindrome-down/>
- Down Syndrome Education International. (2015). Moderna investigación educativa en el síndrome de Down. *Revista Síndrome de Down*, 32, 42-49.
- Federación de Enseñanza de CC.OO. de Andalucía. (2009). ¿Cómo evaluar las etapas de lectoescritura?. *Temas para la Educación: Revista para profesionales de la enseñanza*, 2, 1-13.
- Flórez, J., Garvía, B., & Fernández, R. (2015). *Síndrome de Down: neurobiología, neuropsicología, salud mental. Bases para la intervención en el aprendizaje, la conducta y el bienestar mental*. Madrid: CEPE & Fundación Iberoamericana Down21.
- Gilmore, L., Campbell, J., & Cuskelly, M. (2010). Developmental Expectations, personality stereotypes, and attitudes towards Inclusive Education: community and teacher views of Down Syndrome. *International Journal of Disability and Education*, 50(1), 65-76. doi: 10.1080/1034912032000053340
- Hugues, J. (2006). *Teaching reading skills to children with Down Syndrome*. Recuperat a: <https://assets.cdn.down-syndrome.org/pubs/a/practice-349.pdf>
- Jiménez, J. E., & O'shanahan, I. (2008). Enseñanza de la lectura: de la teoría y la investigación a la práctica educativa. *Revista Iberoamericana de Educación*, 45(5), 1-22.
- Jurado, A. (2019). *Aplicación del método Troncoso en un joven con Síndrome de Down en IV año de Educación General Básica*. Recuperat a: <http://192.188.52.94/bitstream/3317/12648/1/T-UCSG-PRE-FIL-EP-130.pdf>
- Laws, G., Brown, H., & Main, E. (2015). *Reading comprehension in children with Down Syndrome*. Recuperat a: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC4712222/>

- Lázaro, F. A. (2017). *El aprendizaje de la lectoescritura: una arte desde el punto de vista comunicativo y lúdico*. Recuperat a: <https://www.campuseducacion.com/blog/revista-digital-docente/el-aprendizaje-de-la-lectoescritura/>
- León, O., & Montero, I. (2004). *Métodos de investigación en psicología y educación*. Madrid: McGraw-Hill.
- McGuire, D., & Chicoine, B. (2009). *Relación entre salud física y mental en adultos con Síndrome de Down*. Recuperado en: http://www.down21materialdidactico.org/revistaAdultos/revista2/relacion_fisica_mental.asp
- Ministerio de Educación de Chile. (2009). *Evaluación psicopedagógica y curricular (Detección de NEE)*. Recuperado en: https://especial.mineduc.cl/wp-content/uploads/sites/31/2018/06/EVALUACION_PSICOPEDAGOGICA_Y_CURRICULAR_2010.pdf
- Miller, J., Leddy, M., & Leavitt, L. (2001). *Síndrome de Down: comunicación, lenguaje, habla*. Barcelona: Masson.
- Naess, K., Melby-Lervag M., Hulme C., & Lyster S. (2011). *Reading skills in children with Down Syndrome: A meta-analytic review*. Recuperat a: https://www.academia.edu/11463820/Reading_skills_in_children_with_Down_syndrome_A_meta-analytic_review
- Pazos, M., Raposo, M., & Martínez, M. E. (2015). Las TIC en la educación de las personas con Síndrome de Down: un estudio bibliométrico. *Virtualidad, educación y ciencia*, 11(6), 20-39.
- Perera, J., & Rondal, J. (2016). *Qué sabemos hoy del Síndrome de Down: Perspectivas terapéuticas*. Madrid: CEPE.
- Ramírez, D. A. (2004). Propuesta didáctica para potenciar el desarrollo de habilidades relacionadas con la comprensión lectora en adolescentes con síndrome de down. *Revista Española sobre Discapacidad Intelectual*, 35(3), 49-81.
- Ruiz, E. (2009). *Síndrome de Down. La etapa escolar. Guía para profesores y familias*. Madrid: CEPE.
- Ruiz, E. (2017). *Programación educativa para escolares con Síndrome de Down*. Recuperada en: http://www.down21.org/?option=com_content&view=category&id=995:articulo-programacion-educativa-para-escolares-&layout=default&Itemid=169
- Tangarife, D., Blanco, M., & Díaz, G. (2016). Tecnologías y metodologías aplicadas en la enseñanza de la lectoescritura a personas con Síndrome de Down. *Digital Education Review*, 29, 264-282.
- Troncoso, M., & Del Cerro, M. (1991). *Lectura y escritura de los niños con Síndrome de Down*. Barcelona: Masson.
- Troncoso, M., & Del Cerro, M. (1998). *Síndrome de Down: lectura y escritura*. Barcelona: Masson.
- Vigotsky, L. S. (1979). *El desarrollo de los procesos psicológicos superiores*. Barcelona: Crítica.
- Vilalta, J. M. (2015). *Una agenda per transformar l'educació a Catalunya: propostes de l'anuari 2015*. Barcelona: Fundació Jaume Bofill.

Annexos

Annex 1 – Entrevista

Entrevista família

1. Descriu al teu fill/a amb 3 – 4 paraules. Quines fortaleeses té? I dificultats? Respecte a la comprensió, capacitat d'escoltar, perseverança, etc. (dimensió fortaleeses i/o dificultats d'aprenentatge)
2. Quines dificultats té a l'hora d'escriure i llegir? (dimensió fortaleeses i/o dificultats d'aprenentatge)
3. Quins suports necessita? (dimensió suports necessaris i barreres sistema educatiu)
4. En l'àmbit familiar, com treballem la lectura i l'escriptura? (dimensió suports necessaris i barreres sistema educatiu)
5. Us han proporcionat orientacions o adaptacions a l'escola per treballar la lectoescriptura? Quines orientacions? (dimensió suports necessaris i barreres sistema educatiu)
6. Quines són les principals barreres amb les quals us heu trobat per potenciar el procés de la lectoescriptura dels vostres fills/es? (dimensió suports necessaris i barreres sistema educatiu)
7. Pel que fa a les interaccions amb l'entorn més proper, interactua amb els seus iguals? De quina manera participa de les activitats amb els altres nens/es? Quins aspectes destacades de les relacions que estableix amb els seus iguals? I amb l'adult? (dimensió interaccions amb l'entorn més proper)
8. Quins interessos té? Que li agrada? (dimensió interessos)
9. Li agraden els llibres? Quins? (dimensió interessos)

Entrevista logopeda i fundadores

1. Quines solen ser les dificultats que presenten vers l'aprenentatge lectoescriptor els nens/es amb la Síndrome de Down? (dimensió fortaleeses i/o dificultats d'aprenentatge)
2. De quins suports disposes a la fundació per fomentar la lectoescriptura amb infants i joves amb la Síndrome de Down? (dimensió suports necessaris i barreres sistema educatiu)
3. Quines barreres existeixen al sistema educatiu actual en vers els infants amb la Síndrome de Down? Quins facilitadors i/o suports hi ha? (dimensió suports necessaris i barreres sistema educatiu)
4. Què faries per millorar el sistema educatiu actual? I per millorar l'aprenentatge de la lectoescriptura? Proposa algunes orientacions que penses que serien adequades per fomentar la lectoescriptura amb infants amb la Síndrome de Down. (dimensió suports necessaris i barreres sistema educatiu)

5. Quins recursos, actituds, canvis... necessitem per construir un sistema educatiu preparat per millorar els processos de lectoescriptura i la comunicació amb nens/es amb la Síndrome de Down? (dimensió interaccions amb l'entorn més proper)
6. Quins són els recursos més valorats per a què l'aprenentatge sigui més enriquidor i fàcil d'assolir pels infants? (dimensió interessos)
7. En quina mesura es tenen en compte els interessos dels nens/es a la fundació? (dimensió interessos)
8. Com es dissenyen les activitats? Quin és el punt de partida? (dimensió interessos)
9. De quina manera es tenen en compte les rutines i activitats diàries per aprofitar les oportunitats d'aprenentatge? (dimensió interessos)
10. Com es treballa amb la família? En quina mesura participen en l'avaluació de necessitats, el disseny de les activitats o de la intervenció en general? (dimensió interessos)

Annex 2 – Pauta observació

INDICADORS	Dimensions	Infant 1			Infant 2			Infant 3		
		Mai ¹	A vegades ²	Sempre ³	Mai	A vegades	Sempre	Mai	A vegades	Sempre
Disposa d'un vocabulari adequat per a la seva edat (el vocabulari que disposa és suficient per a poder expressar el que vol de manera entenedora)	Fortaleses i/o dificultats d'aprenentatge									
Escriu sense errors d'ortografia										
Estructura les frases de manera correcta (subjecte, verb, predicat)										
Relaciona paraules amb les imatges corresponents										
Discrimina auditivament fonemes										
Discrimina visualment i llegeix fonemes										
Posiciona correctament la llengua a la cavitat oral per efectuar els diferents sons										
Coneix totes les lletres de l'abecedari (quan se li escriu una lletra sap reconèixer a quin so correspon; per tant, sap quina lletra és)										

¹ Entenem que no fa en cap moment els indicadors esmentats.

² Entenem que ho fa aleatòriament, a vegades ho fa correctament i d'altres no.

³ Entenem que els indicadors esmentats els realitza correctament, encara que li donem un marge d'error.

<p>Observacions infant 1</p> <p>Elements previs al desenvolupament de la lectoescriptura (prerequisits): atenció, imitació, etc. En quin moment està l'infant: iniciació, progrés, etc. Quins són els suports i adaptacions que rep i quins necessita</p>	
<p>Observacions infant 2</p> <p>Elements previs al desenvolupament de la lectoescriptura (prerequisits): atenció, imitació, etc. En quin moment està l'infant: iniciació, progrés, etc. Quins són els suports i adaptacions que rep i quins necessita</p>	
<p>Observacions infant 3</p> <p>Elements previs al desenvolupament de la lectoescriptura (prerequisits): atenció, imitació, etc. En quin moment està l'infant: iniciació, progrés, etc. Quins són els suports i adaptacions que rep i quins necessita</p>	

Annex 3 – Disseny del pla d'intervenció

El pla d'intervenció per fomentar la lectoescriptura amb infants amb la Síndrome de Down d'entre 10 i 11 anys està dividit en tres nivells de complexitat: alta, mitjana i baixa. Aquests nivells estan formats per diferents activitats tant jocs de taula, activitats més dinàmiques, com aplicacions per utilitzar a les tauletes, per millorar en l'àmbit de la lectura i l'escriptura tot respectant el ritme d'aprenentatge de cadascun dels infants que participen en l'estudi i amb la finalitat de què, gràcies a elles, puguin anar avançant de nivell. A cadascun dels nivells s'indiquen les àrees de treball que es desenvolupen. Aquests són:

- **Nivell 1:** Activitats de baixa complexitat en les quals l'objectiu és que hi hagi una assimilació de les lletres, els fonemes que formen les paraules, etc. és a dir, que l'infant pugui començar a endinsar-se en tot el món de les lletres i la seva assimilació i el seu reconeixement tant visual com auditiu.
 - Per quina lletra començo?
 - Les 27 lletres de l'abecedari
 - Bingo
 - Trepitgem les síl·labes
 - Classifiquem les imatges segons la lletra inicial
 - ABC màgic (app per iPhone i per iPad).

Les àrees de treball que es desenvolupen són: Consciència fonològica, discriminació auditiva i discriminació visual.

- **Nivell 2:** Aquest nivell té a veure amb les activitats de mitjana complexitat. Consisteix a fer un pas més i començar a treballar amb tots els coneixements coneguts i assimilats en el primer nivell a través de l'ús d'articles, imatges, paraules, etc.
 - Correspondència paraula i article.
 - Correspondència imatge i paraula.
 - On està la paraula correcta?

- Em trobes?
- Formació de paraules.
- Paraules especials (app per iPhone i per iPad).
- Paraules domino (app per iPhone i per iPad).

Les àrees de treball que es desenvolupen són les següents: vocabulari, processos sintàctics, reconeixement de paraules, reconeixement de síl·labes i correspondència gramatical.

- **Nivell 3:** Activitats d'alta complexitat. Últim esglaó del pla d'intervenció i per tant, ja es tenen assimilats gairebé tots els aspectes i elements de la lectoescriptura. L'infant que se situï en aquest nivell serà capaç d'estructurar frases, de raonar, d'escriure, etc.

- Construcció de frases.
- Seqüències (app per iPhone i per iPad).
- Raonem a través de la parla.
- Ja estem preparats per escriure...
- Descripció d'una imatge.
- Dictat.
- Ens endinsem en la lectura.

Les àrees de treball són: cal·ligrafia, grafomotricitat, ortografia, estructuració gramatical, expressió oral, expressió escrita i comprensió lectora.

Cal remarcar que les aplicacions han sigut extretes de la Guia pràctica elaborada per Betbesé i Díaz (2012).

ACT. Per quina lletra començo?			
Durada: 10 -15 min.	Espai: Aula	Nivell: 1 (baixa complexitat)	Àrees de treball: Discriminació auditiva, discriminació visual i consciència fonològica.
Material: Petits papers plastificats amb una paraula cadascun en lletra lligada.		Explicació (descripció de l'activitat): L'activitat consisteix després de distribuir les diferents paraules per la taula de l'aula en trobar les paraules que corresponguin a la consigna que doni la psicopedagoga, en aquest cas. Per exemple, busca una paraula que comenci per "A". D'aquesta manera es treballa l'assimilació de les lletres de l'abecedari de manera visual i auditiva perquè han de reconèixer el so que la psicopedagoga els hi indica.	
Finalitat/objectius plantejats: <ul style="list-style-type: none"> - Discriminar auditivament lletres i sons. - Discriminar visualment les lletres de l'abecedari. - Conèixer totes les lletres de l'abecedari. - Comprendre l'activitat i el que se li demana. 		Paper de la psicopedagoga: <ul style="list-style-type: none"> - Guiar a l'infant donant les consignes necessàries. - Ajudar a l'infant a entendre el funcionament de l'activitat. - Donar-li suport sempre que ho requereixi però sempre amb uns mínims i deixant que sigui el nen/a que faci l'activitat de manera autònoma. 	

ACT. Les 27 lletres de l'abecedari			
Durada: 10 min.	Espai: Aula	Nivell: 1 (baixa complexitat)	Àrees de treball: Discriminació visual i consciència fonològica.
<p>Material: Paper en forma de cartes plastificat amb les lletres de l'abecedari i una paraula amb una imatge que correspongui a la lletra. Exemple:</p>		<p>Explicació (descripció de l'activitat): L'activitat consisteix a tenir un recull de cartes amb les lletres de l'abecedari a un costat, tant en lletra lligada com en lletra de pal, i a l'altre costat una imatge i una paraula que comenci per la lletra en qüestió. D'aquesta manera, l'infant haurà d'anar llegint les lletres de cada carta, juntament, amb la paraula i anirà produint els sons per assimilar les 27 lletres de l'abecedari. Cal dir que les cartes estaran fetes tenint en compte l'infant que les utilitzi; ja que les paraules i imatges seran escollides per ell perquè sigui més fàcil aquest treball d'assimilació i ells se sentin participants.</p>	
			
<p><i>Figura 1.</i> Exemple de carta amb les lletres de l'abecedari i una paraula amb una imatge que correspon a la lletra.</p>			
<p>Finalitat/objectius plantejats:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Conèixer les lletres de l'abecedari. - Adquirir vocabulari proper per a l'infant i adequat per a la seva edat. - Assimilar un so a cadascuna de les lletres. - Discriminar visualment les lletres. - Comprendre l'activitat i el que se li demana. 		<p>Paper de la psicopedagoga:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Guiar a l'infant durant el llarg de l'activitat. - Ajudar a l'infant a entendre el funcionament de l'activitat. - Donar-li suport sempre que ho requereixi però sempre amb uns mínims i deixant que sigui el nen/a que faci l'activitat de manera autònoma. 	

ACT. Bingo

Durada: 20 min.

Espai: Aula

Nivell: 1 (baixa complexitat)

Àrees de treball: Discriminació auditiva, discriminació visual i consciència fonològica.

Material: Paper plastificat amb els diferents taulers del Bingo format per les síl·labes i un altre paper amb les fitxes del Bingo. Exemple:

Figura II. Exemple de tauler del Bingo format per síl·labes.

Explicació (descripció de l'activitat): L'activitat consisteix a anar traient d'una capsa petita les diferents síl·labes i l'infant ha de buscar-les al tauler. Es pot fer de dues maneres: l'infant treu directament la síl·laba, la reconeix i la discrimina visualment i la busca al tauler o la psicopedagoga treu la fitxa, la llegeix en veu alta i el nen/a la discrimina auditivament i la busca al tauler.

 <p><i>Figura III. Exemple de fitxes per jugar al Bingo.</i></p>	
<p>Finalitat/objectius plantejats:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Discriminar auditivament fonemes. - Discriminar visualment i llegir fonemes. - Posicionar correctament la llengua a la cavitat oral per efectuar els diferents sons de manera adequada. - Comprendre l'activitat i el que se li demana. 	<p>Paper de la psicopedagoga:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Guiar a l'infant donant les consignes necessàries. - Ajudar a l'infant a entendre el funcionament de l'activitat. - Donar-li suport sempre que ho requereixi però sempre amb uns mínims i deixant que sigui el nen/a que faci l'activitat de manera autònoma.

ACT. Trepitgem les síl·labes			
Durada: 20 min.	Espai: Aula	Nivell: 1 (baixa complexitat)	Àrees de treball: Discriminació auditiva i consciència fonològica.
Material: Cinta d'enganxar per fer la silueta del tauler amb les síl·labes a terra, cartolines grans amb les síl·labes i cel·lo.		Explicació (descripció de l'activitat): L'activitat consisteix en el fet que la psicopedagoga anirà dient en veu alta diferents síl·labes i el nen/a haurà de discriminar auditivament a quin fonema es refereix i a través del joc s'haurà de posicionar damunt de la síl·laba.	
Finalitat/objectius plantejats: <ul style="list-style-type: none"> - Discriminar auditivament fonemes. - Reconeixement de síl·labes. - Comprendre l'activitat i el que se li demana. 		Paper de la psicopedagoga: <ul style="list-style-type: none"> - Guiar a l'infant donant les consignes necessàries. - Ajudar a l'infant a entendre el funcionament de l'activitat. - Donar-li suport sempre que ho requereixi però sempre amb uns mínims i deixant que sigui el nen/a que faci l'activitat de manera autònoma. 	

ACT. Classifiquem les imatges segons la lletra inicial			
Durada: 10 – 15min.	Espai: Aula	Nivell: 1 (baixa complexitat)	Àrees de treball: Discriminació visual i consciència fonològica .
Material: Recull d'imatges i petits papers amb una lletra de l'abecedari cadascun.		Explicació (descripció de l'activitat): L'activitat consisteix a classificar les diferents imatges tenint en compte la lletra per la qual comencen. Per tant, els nens/es hauran de dir en veu alta, que és el que hi ha a la imatge i per quina lletra comença.	
Finalitat/objectius plantejats: <ul style="list-style-type: none"> - Conèixer les lletres de l'abecedari. - Discriminar visualment les lletres - Adquirir un vocabulari adequat per a la seva edat - Posicionar correctament la llengua a la cavitat oral per a efectuar els diferents sons de manera adequada. - Comprendre l'activitat i el que se li demana. 		Paper de la psicopedagoga: <ul style="list-style-type: none"> - Guiar a l'infant donant les consignes necessàries. - Ajudar a l'infant a entendre el funcionament de l'activitat. - Donar-li suport sempre que ho requereixi però sempre amb uns mínims i deixant que sigui el nen/a que faci l'activitat de manera autònoma. 	

ACT. ABC màgic			
Durada: 15 – 20 min.	Espai: Aula	Nivell: 1 (baixa complexitat)	Àrees de treball: Discriminació auditiva, discriminació visual i consciència fonològica.
Material: iPhone o iPad i app ABC màgic Abecedario (gratuïta) https://apps.apple.com/co/app/abc-magico-abecedario/id418049164?MT=8		Explicació (descripció de l'activitat): L'activitat consisteix en a través d'una aplicació utilitzada a l'iPhone o al iPad conèixer les lletres de l'abecedari; acompanyant cadascuna de les lletres amb una imatge que ajudarà a l'infant a assimilar més fàcilment cadascuna d'elles.	
 <p>Figura IV. Exemplificació del joc ABC màgic Abecedario extret de la Guia pràctica elaborada per Betbesé i Díaz (2012).</p>			
Finalitat/objectius plantejats: <ul style="list-style-type: none"> - Discriminar auditivament lletres i sons. - Discriminar visualment les lletres de l'abecedari. - Conèixer totes les lletres de l'abecedari. - Comprendre l'activitat i el que se li demana. 		Paper de la psicopedagoga: <ul style="list-style-type: none"> - Guiar a l'infant donant les consignes necessàries. - Ajudar a l'infant a entendre el funcionament de l'activitat. - Donar-li suport sempre que ho requereixi però sempre amb uns mínims i deixant que sigui el nen/a que faci l'activitat de manera autònoma. 	

ACT. Correspondència paraula i article			
Durada: 15 min.	Espai: Aula	Nivell: 2 (mitjana complexitat)	Àrees de treball: Vocabulari, processos sintàctics, reconeixement de paraules i correspondència gramatical.
Material: Recull de petits papers amb paraules i recull de petits papers amb els articles.		Explicació (descripció de l'activitat): L'activitat consisteix a relacionar les paraules amb l'article corresponent. Per exemple: PILOTA → LA → LA PILOTA / COTXE → EL → EL COTXE	
Finalitat/objectius plantejats: <ul style="list-style-type: none"> - Discriminar les lletres i les síl·labes que formen les diferents paraules de manera visual. - Posicionar correctament la llengua a la cavitat oral per a efectuar els diferents sons de manera adequada. - Comprendre l'activitat i el que se li demana. - Conèixer els articles existents - Adquirir un vocabulari adequat per a la seva edat - Relacionar les imatges amb els articles corresponents 		Paper de la psicopedagoga: <ul style="list-style-type: none"> - Guiar a l'infant donant les consignes necessàries. - Ajudar a l'infant a entendre el funcionament de l'activitat. - Donar-li suport sempre que ho requereixi però sempre amb uns mínims i deixant que sigui el nen/a que faci l'activitat de manera autònoma. 	

ACT. Correspondència imatge i paraula			
Durada: 15 – 20 min.	Espai: Aula	Nivell: 2 (mitjana complexitat)	Àrees de treball: Vocabulari, processos sintàctics, reconeixement de paraules i correspondència gramatical.
Material: Recull de petits papers amb paraules i imatges.		Explicació (descripció de l'activitat): L'activitat consisteix a relacionar la imatge amb la paraula corresponent. Per tant, el nen/a haurà de dir en veu alta el que veu a la imatge i haurà de llegir les paraules per trobar la que correspon amb la imatge.	
Finalitat/objectius plantejats: <ul style="list-style-type: none"> - Discriminar les lletres i les síl·labes que formen les diferents paraules de manera visual. - Posicionar correctament la llengua a la cavitat oral per a efectuar els diferents sons de manera adequada. - Comprendre l'activitat i el que se li demana. - Adquirir un vocabulari adequat per a la seva edat. - Relacionar les imatges amb les paraules corresponents. 		Paper de la psicopedagoga: <ul style="list-style-type: none"> - Guiar a l'infant donant les consignes necessàries. - Ajudar a l'infant a entendre el funcionament de l'activitat. - Donar-li suport sempre que ho requereixi però sempre amb uns mínims i deixant que sigui el nen/a que faci l'activitat de manera autònoma. 	

ACT. On està la paraula correcta?			
Durada: 15 – 20 min.	Espai: Aula	Nivell: 2 (mitjana complexitat)	Àrees de treball: Vocabulari, processos sintàctics, reconeixement de paraules i correspondència gramatical.
Material: Paper Din A4 amb un seguit de paraules a un costat i a l'altre costat amb un seguit d'imatges.		Explicació (descripció de l'activitat): L'activitat és molt semblant a l'anterior però és una altra manera de treballar el mateix. Consisteix a relacionar la imatge amb la paraula corresponent utilitzant fletxes. Per tant, el nen/a haurà de dir en veu alta el que veu a la imatge i haurà de llegir les paraules per trobar la que correspon amb la imatge.	
Finalitat/objectius plantejats: <ul style="list-style-type: none"> - Discriminar les lletres i les síl·labes que formen les diferents paraules de manera visual. - Posicionar correctament la llengua a la cavitat oral per a efectuar els diferents sons de manera adequada. - Comprendre l'activitat i el que se li demana. - Adquirir un vocabulari adequat per a la seva edat. - Relacionar les imatges amb les paraules corresponents. 		Paper de la psicopedagoga: <ul style="list-style-type: none"> - Guiar a l'infant donant les consignes necessàries. - Ajudar a l'infant a entendre el funcionament de l'activitat. - Donar-li suport sempre que ho requereixi però sempre amb uns mínims i deixant que sigui el nen/a que faci l'activitat de manera autònoma. 	

ACT. Em trobes?

Durada: 10 min.

Espai: Aula

Nivell: 2 (mitjana complexitat)

Àrees de treball: Vocabulari, processos sintàctics, reconeixement de paraules i correspondència gramatical.

Material: Paper Din A4 amb paraules una sota de l'altra, al costat de cadascuna d'elles més paraules i només una d'elles és la mateixa. Exemple:

la rata	la rosa	la rata
el nen	el nen	el gat
la sopa	la síndria	la sopa
la nena	la nena	la pala

Figura V. Exemplificació de l'activitat plantejada.

Explicació (descripció de l'activitat): L'activitat consisteix a llegir la paraula que està indicada en color vermell i encerclar la mateixa dintre de les altres dos que es troben en color negre. D'aquesta manera, l'infant haurà de discriminar visualment les lletres i per tant, les paraules i trobar la correcta.

Aquesta mateixa activitat es pot complicar i fer de la mateixa manera però afegint més paraules a escollir. Així, el nen/a haurà de fer més esforç llegint totes les paraules per arribar a escollir la indicada a la part superior. Exemple:

la taula	
la mà	el nen
la taula	el mico
la casa	la taula

Figura VI. Exemplificació de l'activitat plantejada.

Finalitat/objectius plantejats:

- Discriminar visualment les lletres i les síl·labes que formen les paraules.
- Comprendre l'activitat i el que se li demana.
- Relacionar la paraula amb la mateixa paraula.
- Posicionar correctament la llengua a la cavitat oral per a efectuar els diferents sons de manera adequada a l'hora que el nen/a llegeix les paraules.

Paper de la psicopedagoga:

- Guiar a l'infant donant les consignes necessàries.
- Ajudar a l'infant a entendre el funcionament de l'activitat.
- Donar-li suport sempre que ho requereixi però sempre amb uns mínims i deixant que sigui el nen/a que faci l'activitat de manera autònoma.

ACT. Formació de paraules			
Durada: 15 – 20 min.	Espai: Aula	Nivell: 2 (mitjana complexitat)	Àrees de treball: Vocabulari, processos sintàctics, reconeixement de paraules, reconeixement de síl·labes i correspondència gramatical.
Material: Plantilles amb imatges i a sota de cada imatge el nre. d'espais buits necessaris segons el nombre de síl·labes que formi la paraula. A part petits papers amb les síl·labes que formaran les paraules però de manera desordenada.		Explicació (descripció de l'activitat): L'activitat consisteix a saber que és el que surt a la imatge i en dir en veu alta el que és. Després, l'infant haurà de buscar entre totes les síl·labes les que formen part d'aquella paraula i col·locar-les a sota de la imatge correctament.	
Finalitat/objectius plantejats: <ul style="list-style-type: none"> - Discriminar visualment els fonemes. - Adquirir vocabulari adequat per a la seva edat a través de les imatges. - Posicionar correctament la llengua a la cavitat oral per a efectuar els diferents sons de manera adequada a l'hora que el nen/a diu el que hi ha a les imatges. - Comprendre l'activitat i el que se li demana. - Formar paraules a partir d'imatges 		Paper de la psicopedagoga: <ul style="list-style-type: none"> - Guiar a l'infant donant les consignes necessàries. - Ajudar a l'infant a entendre el funcionament de l'activitat. - Donar-li suport sempre que ho requereixi però sempre amb uns mínims i deixant que sigui el nen/a que faci l'activitat de manera autònoma. 	

ACT. Paraules especials			
Durada: 15 – 20 min.	Espai: Aula	Nivell: 2 (mitjana complexitat)	Àrees de treball: Vocabulari, processos sintàctics, reconeixement de paraules i correspondència gramatical.
Material: iPhone o iPad i app Palabras Especiales (de pagament) https://apps.apple.com/es/app/palabras-especiales/id451723454		Explicació (descripció de l'activitat): L'activitat consisteix a relacionar la imatge amb la paraula que correspon. D'aquesta manera s'estimula la parla; ja que haurà d'expressar oralment el que surt a la imatge i s'amplia el vocabulari de l'infant tenint en compte les imatges i paraules que vagin sortint a l'aplicació.	
			
<p><i>Figura VII.</i> Exemplificació del joc Palabras Especiales extret de la Guia pràctica elaborada per Betbesé i Díaz (2012).</p>			

Finalitat/objectius plantejats:

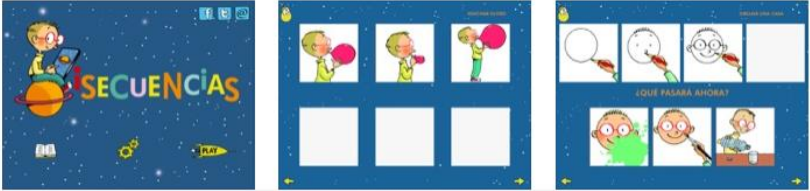
- Discriminar visualment els fonemes.
- Adquirir vocabulari adequat per a la seva edat a través de les imatges.
- Posicionar correctament la llengua a la cavitat oral per a efectuar els diferents sons de manera adequada a l'hora que el nen/a diu el que hi ha a les imatges.
- Comprendre l'activitat i el que se li demana.

Paper de la psicopedagoga:

- Guiar a l'infant donant les consignes necessàries.
- Ajudar a l'infant a entendre el funcionament de l'activitat.
- Donar-li suport sempre que ho requereixi però sempre amb uns mínims i deixant que sigui el nen/a que faci l'activitat de manera autònoma.

ACT. Paraules domino			
Durada: 15 – 20 min.	Espai: Aula	Nivell: 2 (mitjana complexitat)	Àrees de treball: Vocabulari, processos sintàctics, reconeixement de paraules, reconeixement de síl·labes i correspondència gramatical.
Material: iPhone o iPad i app Palabras Domino (de pagament) https://apps.apple.com/us/app/palabras-domino-juego-letras/id445124476?l=es		Explicació (descripció de l'activitat): L'activitat consisteix a reconèixer les síl·labes que van sortint a l'aplicació i a través de la seva utilització anar formant paraules.	
			
<p>Figura VIII. Exemplificació del joc Palabras Domino extret de la Guia pràctica elaborada per Betbesé i Díaz (2012).</p>			
Finalitat/objectius plantejats: <ul style="list-style-type: none"> - Discriminar visualment els fonemes. - Adquirir vocabulari adequat per a la seva edat a través de les imatges. - Posicionar correctament la llengua a la cavitat oral per a efectuar els diferents sons de manera adequada a l'hora que el nen/a diu els diferents fonemes i paraules que forma. - Comprendre l'activitat i el que se li demana. - Formar paraules utilitzant les síl·labes. 		Paper de la psicopedagoga: <ul style="list-style-type: none"> - Guiar a l'infant donant les consignes necessàries. - Ajudar a l'infant a entendre el funcionament de l'activitat. - Donar-li suport sempre que ho requereixi però sempre amb uns mínims i deixant que sigui el nen/a que faci l'activitat de manera autònoma. 	

ACT. Construcció de frases			
Durada: 20 min.	Espai: Aula	Nivell: 3 (alta complexitat)	Àrees de treball: Estructuració gramatical.
<p>Material: Llibret amb anelles amb diferents articles, noms, verbs, etc. de tal manera que hi hagi un subjecte, un verb i un predicat.</p>		<p>Explicació (descripció de l'activitat): L'activitat consisteix a formar frases estructurant de manera correcta una frase; és a dir, l'infant haurà d'escollir un article, un nom que pugui anar amb aquell article, un verb i un predicat.</p>	
			
<p><i>Figura IX.</i> Exemplificació del llibret exposat anteriorment amb articles, noms, verbs, etc. per la construcció de frases.</p>			
<p>Finalitat/objectius plantejats:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Estructurar frases de manera correcta (subjecte, verb i predicat). - Llegir les paraules que formen la frase per tal de poder estructurar-la correctament. - Llegir la frase sencera de tal manera que tingui sentit. - Comprendre l'activitat i el que se li demana. - Posicionar correctament la llengua a la cavitat oral per a efectuar els diferents sons de manera adequada a l'hora que el nen/a llegeix les frases. 		<p>Paper de la psicopedagoga:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Guiar a l'infant donant les consignes necessàries. - Ajudar a l'infant a entendre el funcionament de l'activitat. - Donar-li suport sempre que ho requereixi però sempre amb uns mínims i deixant que sigui el nen/a que faci l'activitat de manera autònoma. 	

ACT. Seqüències			
Durada: 20 min.	Espai: Aula	Nivell: 3 (alta complexitat)	Àrees de treball: Estructuració gramatical, expressió oral, expressió escrita, cal·ligrafia, ortografia i grafomotricitat.
Material: iPad o iPhone i app Secuencias (de pagament) https://apps.apple.com/es/app/isecuencias/id506624913?affid=2053098&ign-mppt=uo%3D4		Explicació (descripció de l'activitat): L'activitat consisteix a ordenar les imatges que surten a la pantalla de tal manera que formi una seqüència amb sentit. Seguidament, l'infant haurà d'expressar oralment la seqüència que hagi format i escriure a un full la seqüència correcta.	
			
<p><i>Figura X. Exemple de joc Secuencias extret de la Guia pràctica elaborada per Betbesé i Díaz (2012).</i></p>			
Finalitat/objectius plantejats: <ul style="list-style-type: none"> - Estructurar frases de manera correcta (subjecte, verb i predicat). - Ordenar les imatges amb sentit formant una seqüència. - Comprendre l'activitat i el que se li demana. - Posicionar correctament la llengua a la cavitat oral per a efectuar els diferents sons de manera adequada a l'hora que el nen/a expressa la seqüència que ha format. 		Paper de la psicopedagoga: <ul style="list-style-type: none"> - Guiar a l'infant donant les consignes necessàries. - Ajudar a l'infant a entendre el funcionament de l'activitat. - Donar-li suport sempre que ho requereixi però sempre amb uns mínims i deixant que sigui el nen/a que faci l'activitat de manera autònoma. 	

ACT. Raonem a través de la parla			
Durada: 15 min.	Espai: Aula	Nivell: 3 (alta complexitat)	Àrees de treball: Comprensió lectora i expressió oral.
Material: Cartes amb una imatge i un seguit de preguntes que permetin a l'infant establir una conversa. Exemple:		Explicació (descripció de l'activitat): L'activitat consisteix a establir una conversa entre l'infant i la psicopedagoga que s'iniciï utilitzant les preguntes que estan escrites a la carta, les quals haurà de llegir l'infant per començar a respondre-les.	
			
<p><i>Figura XI. Cartes amb una imatge i preguntes que permetin a l'infant establir una conversa.</i></p>			
Finalitat/objectius plantejats: <ul style="list-style-type: none"> - Pronunciar de manera correcta les diferents paraules. - Articular correctament els sons. - Llegir les preguntes que hi ha a cada carta. - Iniciar una conversa amb la psicopedagoga que tingui sentit. - Comprendre l'activitat i el que se li demana. - Posicionar correctament la llengua a la cavitat oral per a efectuar els diferents sons de manera adequada. 		Paper de la psicopedagoga: <ul style="list-style-type: none"> - Guiar a l'infant donant les consignes necessàries. - Ajudar a l'infant a entendre el funcionament de l'activitat. - Donar-li suport sempre que ho requereixi però sempre amb uns mínims i deixant que sigui el nen/a que faci l'activitat de manera autònoma. 	

ACT. Ja estem preparats per escriure...			
Durada: 20 min.	Espai: Aula	Nivell: 3 (alta complexitat)	Àrees de treball: estructuració gramatical, expressió oral, expressió escrita, cal·ligrafia, grafomotricitat i ortografia.
Material: Paper Din A4 amb imatge i espais per escriure		Explicació (descripció de l'activitat): L'activitat consisteix a dir que és el que surt a la imatge i fer una frase on surti la paraula que correspon a la imatge. Exemple: Imatge d'un sol → Avui ha sortit el sol a Barcelona.	
Finalitat/objectius plantejats: <ul style="list-style-type: none"> - Comprendre l'activitat i el que se li demana. - Escriure sense errors d'ortografia - Reconèixer el que hi ha a cada imatge. - Respectar els espais a l'hora d'escriure entre les paraules - Agafar correctament el llapis per escriure 		Paper de la psicopedagoga: <ul style="list-style-type: none"> - Guiar a l'infant donant les consignes necessàries. - Ajudar a l'infant a entendre el funcionament de l'activitat. - Donar-li suport sempre que ho requereixi però sempre amb uns mínims i deixant que sigui el nen/a que faci l'activitat de manera autònoma. 	

ACT. Descripció d'una imatge			
Durada: 10 min.	Espai: Aula	Nivell: 3 (alta complexitat)	Àrees de treball: estructuració gramatical, expressió oral, expressió escrita, cal·ligrafia, grafomotricitat i ortografia.
Material: Imatge, llapis i full Din A4.		Explicació (descripció de l'activitat): L'activitat consisteix a descriure la imatge oralment. A continuació, en un full haurà d'escriure el que ha descrit anteriorment de manera oral.	
Finalitat/objectius plantejats: <ul style="list-style-type: none"> - Pronunciar de manera correcta. - Articular correctament els sons. - Descriure la imatge. - Comprendre l'activitat i el que se li demana. - Escriure sense errors d'ortografia - Reconèixer el que hi ha a cada imatge. - Respectar els espais a l'hora d'escriure entre les paraules - Agafar correctament el llapis per escriure - Posicionar correctament la llengua a la cavitat oral per a efectuar els diferents sons de manera adequada. 		Paper de la psicopedagoga: <ul style="list-style-type: none"> - Guiar a l'infant donant les consignes necessàries. - Ajudar a l'infant a entendre el funcionament de l'activitat. - Donar-li suport sempre que ho requereixi però sempre amb uns mínims i deixant que sigui el nen/a que faci l'activitat de manera autònoma. 	

ACT. Dictat			
Durada: 5 min.	Espai: Aula	Nivell: 3 (alta complexitat)	Àrees de treball: estructuració gramatical, expressió escrita, cal·ligrafia, grafomotricitat i ortografia.
Material: Full Din A4 i un llapis.		Explicació (descripció de l'activitat): L'activitat consisteix a fer un dictat pensat per la psicopedagoga amb una temàtica propera i interessant per a l'infant en qüestió.	
Finalitat/objectius plantejats: <ul style="list-style-type: none"> - Comprendre l'activitat i el que se li demana. - Escriure sense errors d'ortografia - Respectar els espais a l'hora d'escriure entre les paraules - Agafar correctament el llapis per escriure - Discriminar auditivament els diferents sons. 		Paper de la psicopedagoga: <ul style="list-style-type: none"> - Guiar a l'infant donant les consignes necessàries. - Ajudar a l'infant a entendre el funcionament de l'activitat. - Donar-li suport sempre que ho requereixi però sempre amb uns mínims i deixant que sigui el nen/a que faci l'activitat de manera autònoma. 	

ACT. Ens endinsem en la lectura			
Durada: 10 min.	Espai: Aula	Nivell: 3 (alta complexitat)	Àrees de treball: expressió oral i comprensió lectora.
Material: Llibre		Explicació (descripció de l'activitat): L'activitat consisteix en la lectura d'algunes pàgines d'un llibre que hagi estat escollit l'infant tenint en compte els seus gustos i interessos.	
Finalitat/objectius plantejats: <ul style="list-style-type: none"> - Pronunciar de manera correcta. - Articular correctament els sons. - Comprendre l'activitat i el que se li demana. - Posicionar correctament la llengua a la cavitat oral per a efectuar els diferents sons de manera adequada. 		Paper de la psicopedagoga: <ul style="list-style-type: none"> - Guiar a l'infant donant les consignes necessàries. - Ajudar a l'infant a entendre el funcionament de l'activitat. - Donar-li suport sempre que ho requereixi però sempre amb uns mínims i deixant que sigui el nen/a que faci l'activitat de manera autònoma. 	